

'Humor is een kreeft die in een schimmelige kelder ligt te bederven'

'Spleen. Ik zit mij voor het raam onnoemelijk te vervelen, ik wou dat ik twee hondjes was, dan kon ik samen spelen.' Het bekendste citaat van Godfried Bomans is niet eens van zijn hand, maar een vrije vertaling van Friedrich Torberg, en dus vindt radiomaker Pat Donnez het tijd ons kennis te laten maken met de echte Godfried Bomans. *'Bomans en Bomans'* heet de tiendelige radioreeks waarin nogal wat Bomansen aantreden: zowel de rooms-katholieke volkschrijver als de peilloze melancholicus, zowel de mediacloven als de voorzitter van een herensociëteit, zowel de liefhebbende echtgenoot als de *womanizer* op wie honderden meisjes verliefd zouden kunnen worden 'als ik het zou willen'. De rode draad is, zegt Donnez, de beetje onbeholpen humor die ook van Jansen en Janssen in de Kuifjeboeken van Hergé uitgaat. Ik zou zelfs meer zeggen: onbeholpen!

PAT DONNEZ « Voor veel mensen staat Bomans voor behaaglijkheid, gezelligheid, katholieke luim. Dat beeld van een nogal brave en tandeloze man, heb ik gemerkt, klopt niet.»

HUMO Humor is overwonnen droefheid, schrijf je in de persbrochure.

DONNEZ « Humor, zo zei Bomans het zelf een keer, is een kreeft die in een schimmelige kelder ligt te bederven. 'Daar gaat-ie fluoresceren. En humor heeft alles met die fluor te maken. Die *schijn*. Humor is de bloem op een mestvaalt.' »

» Ook in zijn journalistieke werk laat Bomans zich kennen als een makelaar in giftige meninkjes. Over alles heeft hij dwarse en dikwijls ook moedige dingen te melden.»

HUMO Heeft hij het beeld van de gezellige Bomans zelf opgeroepen?

DONNEZ « Zonder enige twijfel, hij had daar ook alle belang bij. Jeroen Brouwers beweert niet onterecht dat Bomans geilde op succes. De handjes op elkaar krijgen was het hoogste doel, bedelen om succes, het publiek charmeren. Hij was zozeer ver-

slaafd aan charmeren dat hij is doorgeschoten.

» *'Erik of het klein insectenboek'*, blijft nu nog overeind. Dat heeft hij als jonge dertiger geschreven. Maar daarna houdt het op. Vanaf zijn veertigste ontdekt hij het publiek, de behaaglijkheid van het succes, zijn eigen behaagzucht ook, en hij laat het voornemen varen aan zijn opus magnum te laboreren.»

HUMO Was het alleen maar gemakzucht?

DONNEZ « Heel revelerend is het dagboek dat hij voor de Nederlandse radio heeft bijgehouden op Rottumerplaat, een *'Expeditie Robinson'*-achtig experiment,

dertig jaar avant la lettre: hij woonde alleen in een tentje op een onbewoond eiland voor de Nederlandse kust.»

HUMO En een half jaar later was hij dood.

DONNEZ « Hij heeft het onheil over zichzelf afgeroepen. Over het radio-experiment zijn alle intimi het eens: het heeft hem genekt. Hij had het nooit mogen doen. Hij is daar griepig naartoe getrokken, had geen idee wat hem te wachten stond, en voor het eerst in zijn leven werd hij met zichzelf geconfronteerd. Slapeloze nachten heeft hij in dat tentje gehad, met angstdromen uit zijn kinderjaren die nu plots terugkeerden. Enkele maanden daarvoor was hij ook door de Rode Jeugd met de dood bedreigd: Bomans stond toch voor een bepaald establishment - de rijke roomse traditie. Die

bedreiging kon hij op dat eiland niet van zich afzetten.

» Het Nederlands archief heeft me materiaal geleverd dat nooit eerder is uitgezonden. Elk dag sprak hij tien minuten lang over de radio met Willem Ruys, op dat moment - geloof het of niet - een ernstige, diepgravende journalist. Hun privé-gesprekken, voor ze op antenne gingen, zijn ook opgenomen, maar op uitdrukkelijk verzoek van Bomans nooit uitgezonden. Daarin geeft hij toe dat het experiment er fors inhakt. Maar de angst af te gaan deed hem doorzetten.»

HUMO Is de moeilijke vader-zoonrelatie van Bomans de sleutel om hem te begrijpen?

BOMANS « Moeilijk is een *understatement*. De relatie met zijn vader was kil en gevoelloos. Het waren twee sterke karakters, hè. Zijn vader was een parlementslid van de katholieke volkspartij, een uitgesproken persoonlijkheid. En hij schreef zelf ook nog eens fictie. Zijn leven lang probeerde Godfried onder de schaduw van die machtige eik uit te komen. Het verhaal over zijn boek *'Pieter Bas'* is veelzeggend. Toen het manuscript eindelijk klaar was, had hij er een lintje omheen gedaan, en het naar zijn vader gebracht. Die lag op dat moment op bed. 'Leg het maar aan het voeteneind,' zei hij. Een paar weken later kreeg Godfried het manuscript terug: het lint zat er nog altijd omheen.

» De laatste ontmoeting met zijn vader is al even memorabel. Bomans staat in zijn kamer uit het raam te turen als een Mercedes voor de deur stopt. Vader stapt uit. Loopt de trappen op naar de kamer van zijn zoon, gaat binnen, zegt geen woord. Gaat ook voor het raam staan en zegt: 'Mooi uitzicht.' Hij verlaat de kamer. Een week later krijgt Bomans telefoon: zijn vader is dood.

» Een héél complexe relatie.»

(ja)

'BOMANS EN BOMANS'
Radio 1, zondag 1 juli, 9u.